

Visie en aanpak laaggeletterdheid
Bibliotheek De tweede verdieping

2020

Lzeen en
shicrejvn
is neit voor
iereeden
vezlafnek-
sprend.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Visie op laaggeletterdheid	4
2.1. Netwerkvorming en samenwerking	4
2.2. Indirecte werving	5
2.3. Relationele benadering	5
2.4. Duurzame communities	6
2.5. Positieve gezondheid	6
2.6. Levensfase aanpak	7
3. Collectie, activiteiten en diensten	7
3.1. Collectie	8
3.2. Activiteiten levensfase aanpak	8
3.3. Activiteiten laaggeletterdheid	9
3.4. Activiteiten laaggeletterdheid NT2	10
3.5. Laaggeletterdheid en andere programma's	11
3.6. Acties bewustwording vergroten	12
4. Conclusie	13
5. Bijlagen	14
Bijlage 1: Taalkaart	14
Bijlage 2: Factsheet Laaggeletterden	16

1. Inleiding

‘Nederlandse tieners scoren steeds slechter op leesvaardigheid,’ kopte De Volkskrant op 3 december 2019.¹ Een ontluisterde titel die helaas de zorgwekkende inhoud van het artikel reflecteert: Nederland vertoont sinds 2003 een dalende trend op het gebied van leesvaardigheid. In vergelijking met hun Europese leeftijdsgenoten, holt de leesvaardigheid van Nederlandse 15-jarigen achteruit.

De aanleiding van het krantenartikel was de vijfjaarlijkse internationale PISA-studie (*Programme for International Student Assessment*) naar leesprestaties, rekenvaardigheden en prestaties op het gebied van natuurwetenschappen. Hieruit bleek dat het percentage 15-jarigen met een taalachterstand tussen 2003 en 2012 is toegenomen van 12 naar 18 procent. Dit betekent dat bijna één op de vijf jongeren laaggeletterd dreigt te worden. Een groot probleem, want juist in deze tijd is goed kunnen lezen belangrijk om mee te komen in onze complexe en op taalgerichte samenleving. De afstand tussen overheid en burgers groeide de afgelopen twintig jaar en deze kloof wordt alleen maar groter. In toenemende mate moeten we in staat zijn onze weg te vinden in de digitale wereld die een appel doet op onze schrijf- en leesvaardigheid. Tegelijkertijd zijn de verleidingen om niet aan onze taalvaardigheid te werken groter dan lange tijd het geval was: terwijl het lezen van romans afneemt, kijken ruim een miljoen mensen via hun tv-scherm of tablet naar series als *Expeditie Robinson*. Dat jongeren minder lezen is ook een wisselwerking; als je moeite hebt met lezen, is het ook niet zo leuk om te doen. Het leesplezier wordt minder en daarmee de vaardigheid om toegang te hebben tot een steeds groter wordende wereld. Voor de overheid dan ook reden op te roepen tot een leesoffensief.

Laaggeletterdheid komt niet alleen voor bij jongeren, maar is ook bij volwassenen een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. In Nederland zijn 2,5 miljoen volwassenen laaggeletterd (Algemene Rekenkamer, 2016). We noemen iemand laaggeletterd als hij goed Nederlands spreekt en verstaat, maar grote moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen niet het eind niveau vmbo of niveau mbo-2/3. (Stichting Lezen & Schrijven)

Laaggeletterden in Nieuwegein

Ook in Nieuwegein wonen veel laaggeletterden. Ongeveer 13-16% van de inwoners heeft moeite met taal, lieten cijfers van Stichting Lezen & Schrijven zien. Dit zijn ongeveer 6.500 mensen. Het percentage laaggeletterden ligt in Nieuwegein rond het landelijk gemiddelde. In samenwerking met de Universiteit Utrecht hebben we een onderzoek verricht naar laaggeletterdheid in Nieuwegein. Master-stagiaire Sarah Romijn onderzocht wie de laaggeletterden in Nieuwegein zijn en wat de mogelijke oorzaken zijn van het hoge aantal laaggeletterde Nieuwegeiners. Zij kwam tot de conclusie dat naast veel niet-Nederlanders vooral mensen in familiebedrijven het risico lopen laaggeletterd te blijven, evenals bewoners van de penitentiare inrichting. In het opsporen van laaggeletterden gebruikt De tweede verdieping deze onderzoeksresultaten.

Bibliotheek De tweede verdieping ziet de bestrijding van laaggeletterdheid in Nieuwegein als een belangrijke taak. De bibliotheek is een waardevrij platform waar we inzetten op de persoonlijke ontwikkeling van inwoners. We zijn een plek waar iedereen welkom is en vormen de ultieme plaats om waardevrij te oefenen met taal. Laaggeletterden zijn voor ons dan ook een belangrijke doelgroep. Laaggeletterden in de bibliotheek verwelkomen gaat echter niet vanzelf. Als je niet kunt lezen loop je namelijk liever met een grote boog om de bibliotheek heen. Er gaat daarom heel wat aan vooraf om deze groep Nieuwegeiners te bereiken en in onze aanpak speelt het indirect werven van

¹ https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/nederlandse-tieners-scoren-steeds-slechter-op-leesvaardigheid~b785da7d/?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free

laaggeletterden een grote rol. Ook sluiten we aan bij de doelstellingen van de gemeente Nieuwegein zoals deze beschreven staat in de Transitieagenda Sociaal Domein, het uitvoeringsplan Onderwijs Kansen Beleid en de notitie laaggeletterdheid Nieuwegein. Een integrale aanpak van laaggeletterdheid, het vergroten van de zelfredzaamheid van Nieuwegeiners vormen hierin de belangrijke ambities.

In dit visiestuk beschrijven we hoe wij laaggeletterdheid bestrijden en voorkomen en hoe we laaggeletterden ondersteunen, zodat zij zelf de beste methode kunnen kiezen om hun lees- en schrijfvaardigheden te verbeteren. Ook komt naar voren hoe integraliteit en zelfredzaamheid verweven zijn in onze visie en aanpak.

2. Visie op laaggeletterdheid

Bibliotheek De tweede verdieping is een waardevrije plek met betrouwbare objectieve publieke informatie vanuit een onafhankelijke positie. We zijn een plek waar Nieuwegeiners elkaar ontmoeten, van elkaar leren, lezen, zich een mening vormen en kennismaken met cultuur. Voor ons zijn cultuurbeleving, informatieverwerving, geletterdheid en leesplezier fundamentele waarden voor maatschappelijk welzijn en succes. We ondersteunen Nieuwegeiners op allerlei levensgebieden in hun persoonlijke ontwikkeling.

Het reduceren van laaggeletterdheid loopt als een rode draad door onze programma's en ons dienstenaanbod. Onze aanpak op laaggeletterdheid is gekoppeld aan positieve gezondheid en de relatie tussen bibliotheek en laaggeletterden en laaggeletterden onderling staat centraal. Onze visie op laaggeletterdheid bestaat uit de volgende kernaspecten:

1. Netwerkvorming en samenwerking
2. Indirecte werving
3. Relationale benadering
4. Positieve gezondheid
5. Duurzame communities
6. Levensfase aanpak

Hieronder lichten we deze aspecten verder toe.

2.1. Netwerkvorming en samenwerking

De samenwerking met andere professionals en organisaties is een fundamenteel onderdeel van onze aanpak op laaggeletterdheid. Door ons contact met zorgaanbieders kunnen we laaggeletterden sneller opsporen en beter ondersteunen. Uit onderzoek blijkt dat veel zorgverleners wel weten wat laaggeletterdheid is, maar het percentage autochtone laaggeletterden (65%) onderschatten. Hun houding tegenover de aanpak van laaggeletterdheid is positief, maar de herkenning en bespreking van laaggeletterdheid en doorverwijzing naar taalscholing laat nog te wensen over. (Martens & Hesselink, 2014) De tweede verdieping maakt zorgprofessionals en inwoners van Nieuwegein daarom bewust van het bestaan en de gevolgen van laaggeletterdheid. De bibliotheek informeert hen over de meerwaarde van het signaleren van laaggeletterdheid en hoe zij dit het beste kunnen doen. Door bijvoorbeeld simpele testjes bij de huisarts worden laaggeletterden sneller gesignaleerd en doorverwezen naar de bibliotheek waar wij hen verder ondersteunen.

Onze samenwerking met zorgprofessionals werkt ook de andere kant op. Het netwerk zorgt ervoor dat wij mensen makkelijk naar een andere organisatie kunnen doorverwijzen. Laaggeletterdheid is bijna nooit een geïsoleerd probleem, terwijl de expertise van de bibliotheek op het gebied van

taalvaardigheid en leesplezier ligt. Laaggeletterden met andere - vaak gerelateerde - problemen, zoals schulden of gezondheidsklachten, sturen we daarom door naar één of meerdere van onze partners. We zijn onderdeel van het Lijfstyle-netwerk Nieuwegein en het samenwerkingsverband laaggeletterdheid. Binnen deze netwerken en daarbuiten werken we veelvuldig samen met Regionaal Taalhuis Lekstroom, Stichting Lezen & Schrijven, Prago, MOvactor, WIL, kringloopcentrum De nieuwe hoop, Samen voor Nieuwegein, Gemeente Nieuwegein, Vitras, Markt Nieuwegein en de GGD. We zijn ervan overtuigd dat alleen een collectieve aanpak laaggeletterdheid kan reduceren.

Met deze werkwijze haken we aan bij de ambities van de gemeenteraad zoals deze in de Transitieagenda Sociaal Domein van 2019 staan beschreven: een integrale aanpak van laaggeletterdheid door middel van lokale en regionale samenwerkingen.

2.2. Indirecte werving

Als moeite hebt met lezen en schrijven is de bibliotheek geen plek waar je snel naartoe gaat. Laaggeletterden kunnen weinig met de boeken die de bibliotheek uitleent en de meesten worden liever niet geconfronteerd met hun gebrek aan schrijf- en leesvaardigheid. Ze schamen zich voor hun lage taalvaardigheid en ervaren zelf pas grote problemen als zich levensveranderende gebeurtenissen voordoen zoals gezondheidsproblemen, een scheiding of werkloosheid. De tweede verdieping werft laaggeletterden daarom niet via reguliere methoden zoals flyers of social media, maar op een indirecte manier. Zoals eerder beschreven, krijgen we laaggeletterden in beeld door zorgprofessionals te informeren over het signaleren en doorverwijzen van deze doelgroep. Zo organiseren we onder andere conferenties voor werkgevers over laaggeletterdheid, maar geven we ook voorlichting op plaatsen waar laaggeletterden te vinden zijn zoals Multicultifestival Nieuwegein, de Nieuwegeinse markt en kringloopcentrum De nieuwe hoop. Met onze voorlichtingen werven we laaggeletterden en taalvrijwilligers.

“Wij wachten niet tot mensen naar ons toe komen, maar we gaan zelf praten met instanties, bewoners, bedrijven en organisaties om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en laaggeletterden op te sporen. Ik voel me soms net een dominee.” – Gina van den Berg, programmamaker non-formele educatie en culturele programmering

2.3. Relationale benadering

Een ander belangrijk aspect van onze aanpak is de relatie die we opbouwen met laaggeletterden. Veiligheid en een positieve één-op-één benadering zijn enorm belangrijk om het vertrouwen van laaggeletterden te winnen en te laten zien wat de bibliotheek voor hen kan betekenen.

Onderzoeksbureau Lost Lemon liet zien dan er verschillende type laaggeletterden bestaan en dat ieder type om een andere aanpak vraagt. Wat werkt voor de één, kan averechts uitpakken voor de ander. Met onze relationele aanpak hebben we de grootste kans op maatwerk en succes.

Laaggeletterden die zichzelf willen ontwikkelen, begeleiden we in een veilige omgeving. Zo vonden de eerste sessies met een laaggeletterde die bij een kringloopwinkel werkte, ook plaats in de kringloopwinkel. Pas na een aantal sessies verplaatste de wekelijkse afspraak zich naar de bibliotheek. We bieden geen kant-en-klaar lesprogramma aan, maar gaan uit van de interesse van de laaggeletterde en werken op basis van co-creatie. Wat is zijn motivatie om beter te leren lezen en schrijven en welke onderwerpen vindt hij interessant? Onze taalvrijwilligers zoeken op basis van deze wensen geschikt materiaal in de collectie van de bibliotheek zoals spelletjes, oefenmateriaal en boeken. Onze nadruk ligt op wat iemand goed doet. Laaggeletterdheid los je namelijk niet op voordat mensen het zelfvertrouwen hebben ontwikkeld dat ze iets aan hun taalproblemen kunnen doen.

De positieve en mensgerichte werkwijze van onze Taalbrigadevrijwilligers is onmisbaar in onze relationele aanpak. Zij bouwen een band op met de laaggeletterden die zij begeleiden maken van de bibliotheek een laagdrempelige plek waar laaggeletterden graag komen. Ook zijn ze een belangrijke spil in het vormen van de communities die De tweede verdieping faciliteert.

“Als je de aanpak op laaggeletterdheid relationeel insteekt in plaats van instrumenteel, heeft het niet alleen op een individu maar ook op zijn netwerk een duurzaam effect. Het fijne contact dat iemand heeft bij de bibliotheek zorgt ervoor dat andere laaggeletterden de bibliotheek ook sneller weten te vinden.” – Gemma Wiegant, directeur De tweede verdieping

2.4. Positieve gezondheid

Bibliotheek De tweede verdieping benadert laaggeletterdheid vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid. Binnen dit concept wordt gezondheid niet gezien als de af- of aanwezigheid van ziekte, maar als het vermogen van mensen om met de fysieke en emotionele uitdagingen van het leven om te gaan en zoveel mogelijk zelfredzaam te zijn. Deze benadering sluit aan op de visie van de gemeente Nieuwegein, die staat beschreven in programma 2 van de Transformatieagenda. Binnen dit programma streeft de gemeente ernaar dat iedereen naar eigen vermogen deelneemt aan de samenleving.

Als we het principe van positieve gezondheid vertalen naar onze aanpak, betekent dit dat we als bibliotheek niet bepalen wat waardevolle informatie is. We werken vanuit dat wat mensen zélf belangrijk vinden en hoe zij graag leren. Vanaf het eerste contact zoeken we naar de eigen wensen en motivatie van laaggeletterden. Ook de programma's van de bibliotheek ontwikkelen we in co-creatie met de doelgroepen, zodat we zeker weten dat het aansluit bij hun behoeften.

“De laaggeletterde die ik begeleidde had een grote interesse in vinyl en alle apparatuur die daarbij hoorde. Ik ging samen met hem op zoek naar boeken over dit onderwerp in de bibliotheekcollectie. Hij was bezig met zijn favoriete onderwerp en leerde tegelijkertijd boeken uitzoeken en lezen.” – Louise Mastenbroek, bibliotheek vrijwilliger

Ook de holistische benadering die in positieve gezondheid centraal staat, past de bibliotheek toe op laaggeletterdheid. We helpen laaggeletterden met lezen en schrijven, maar hebben ook oog voor thema's die nog meer spelen. Iemand kan bijvoorbeeld op zoek zijn naar werk of de wens hebben om de huisarts te begrijpen. We zorgen ervoor dat iemand mee kan doen aan programma's zoals de Taalbrigade@work of brengen een samenwerking tot stand met WIL of de huisarts. Ons aanpak is integraal en vraaggericht.

“Mensen moeten wat ze leren ook op hun persoonlijke situatie kunnen toepassen. ‘Doenvermogen’ is belangrijk als je wilt dat de informatie beklijft.” – Rebecca Wolf, adviseur positieve gezondheid

2.5. Duurzame communities

Vanuit het gedachtengoed van positieve gezondheid zet Bibliotheek De tweede verdieping in op duurzame communityvorming. Dit houdt in dat we mensen met dezelfde wensen, behoeften of levensstijl wekelijks faciliteren in ontmoeting. Binnen onze communities werken we behoefte-gestuurd en zijn de onderwerpen die we bespreken altijd een co-creatie met de deelnemers. Wat de deelnemers willen leren of weten is leidend voor de manier waarop we de gemeenschappen vormgeven. Het werken met duurzame communities heeft een grote meerwaarde. Door wekelijks een groep mensen bij elkaar te brengen, breiden mensen hun sociale netwerk verder uit. De tweede verdieping stimuleert de deelnemers om elkaar te helpen en gebruik te maken van elkaars kennis en vaardigheden. We zien dat mensen buiten de wekelijkse bijeenkomsten bij de bibliotheek, elkaar ook opzoeken. We dragen bij aan het vormen van een sociaal vangnet en de zelfredzaamheid van

inwoners. Hiermee sluiten we aan bij de maatschappelijke doelen van het sociaal domein van de gemeente Nieuwegein.

Via onze communities zoals het 55-pluscafé en de ouder-kindochtend vindt vroegsignalering plaats. Via deze gemeenschappen krijgen we laaggeletterden in beeld en verwijzen we hen door naar programma's die aansluiten bij hun wensen op het gebied van taalvaardigheid. Op deze manier werven we indirect laaggeletterden voor de activiteiten die we voor deze doelgroep ontwikkelden.

2.6. Levensfase aanpak

Bibliotheek De tweede verdieping werkt met vier programmalijnen: Gezondheid en levensstijl, Media wijsheid, Non-formele educatie en Cultuur. Laaggeletterdheid is een onderdeel van de programmalijn Non-formele educatie, maar speelt ook in de andere programmalijnen een rol. Omdat laaggeletterdheid een groot maatschappelijke vraagstuk is, kiezen we er voor de bestrijding en preventie van laaggeletterdheid als een rode draad door alles wat we doen te laten lopen. Onze aanpak op het gebied van laaggeletterdheid beslaat veel levensdomeinen zoals opvoeding, onderwijs, werk en gezondheid.

De programma's die we aanbieden hangen allemaal met elkaar samen. We bieden programma's aan die een aanvulling vormen op het aanbod van de peuterspeelzaal, de kinderdagverblijven en het basisonderwijs. Het programma Taalvisite, waarbij kinderen door een taalvrijwilliger worden voorgelezen, sluit aan op de ouder- kindochtenden en visa versa. De tweede verdieping werkt cyclisch en we zorgen voor een doorlopend aanbod met samenhang qua onderwerpen.

In onze programma's rondom laaggeletterdheid dragen we bij aan het doorbreken van de cyclus van laaggeletterdheid. Omdat ouders vaak de grootste invloed hebben op de taalontwikkeling van hun kinderen, kunnen ouders die zelf moeite hebben met taal, deze ontwikkeling onvoldoende stimuleren. (Van der Pluijm, Van Gelderen, & Kessels, 2017) Hierdoor worden taalproblemen vaak van generatie op generatie doorgegeven. Om deze cyclus van laaggeletterdheid te doorbreken, gebruiken we elementen van de gezinsaanpak.² Deze richt zich op het ondersteunen van ouders bij het stimuleren van de taalontwikkeling van hun kinderen thuis. Deze aanpak sluit aan op het Onderwijs Kansen Beleid van de gemeente Nieuwegein. Één van de doelstellingen van dit beleid is het terugdringen van de taalachterstand van kinderen door het betrekken van ouders bij de (taal)ontwikkeling van hun kind. De bibliotheek biedt drie diensten waarin de preventie en reductie van laaggeletterdheid in gezinnen een rol speelt: Taalvisite en de Ouder-Kindochtenden en maatwerkeraanbod voor scholen.

3. Collectie, activiteiten en diensten

Het beeld van de klassieke bibliotheek waar je alleen boeken kunt lenen en komt om te lezen, is achterhaald. Natuurlijk hebben we een uitgebreide collectie materialen, maar bibliotheken anno nu zijn veel meer dan dat. Bij De tweede verdieping verschuift het zwaartepunt steeds meer naar het aanbieden van doelgroepgerichte programmering. We zien onszelf als een 'third place' en een platform in de stad, een plek waar alle Nieuwegeinse van harte welkom zijn om hun talenten te ontwikkelen, kennis op te doen, te genieten van cultuur en elkaar te ontmoeten. Hier hoort een uitgebreide programmering bij die jong en oud ondersteunt in alles wat zij in het dagelijks leven tegenkomen.

² https://www.kunstvanlezen.nl/index.html?page_id=4101&newsitemid=1574

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de collectie, activiteiten en diensten die we aanbieden op het gebied van laaggeletterdheid binnen de verschillende levensdomeinen.

3.1. Collectie

Bibliotheek De tweede verdieping heeft informatie over en voor laaggeletterden. Deze fysieke en digitale materialen gebruiken we om onze kennis op het gebied van laaggeletterdheid scherp te houden en om deze doelgroep te begeleiden. Wat betreft digitaal aanbod hebben we tablets waarop laaggeletterden via lesmethodes zoals SpreekTaal, SpreekBeter en materialen van stichting Taal voor het leven kunnen oefenen met het schrijven van e-mails, lezen van brieven en het invullen van formulieren. Onze vrijwilligers zetten de tablets in bij de activiteiten die we aanbieden en tijdens de een-op-eenbegeleiding.

Onze fysieke collectie bestaat uit de volgende onderdelen:

Hertaalde titels

De bibliotheekcollectie bevat hertaalde titels die we gebruiken bij het begeleiden van laaggeletterden. Dit zijn populaire romans die zijn herschreven, zodat er een eenvoudige versie ontstaat. Denk bijvoorbeeld aan *Het diner* van Herman Koch. Van sommige titels hebben we meerdere exemplaren in de collectie, zodat leesclubs met laaggeletterden gemakkelijk kunnen opstarten.

Factsheet & Taalkaart

We ontwikkelden de factsheet *Nieuwegeinse laaggeletterden in beeld* (zie bijlage 1). Hierop kunnen professionals en inwoners zien hoe je laaggeletterden kunt herkennen, hoe je het gesprek aangaat met laaggeletterden en hoe je hen doorverwijst. Belanghebbenden weten hierdoor sneller wat laaggeletterdheid is. Ook ontwikkelden we een taalkaart met het lokale formele en non-formele taalaanbod (zie bijlage 2). Daarnaast werken we aan een factsheet voor laaggeletterden op het gebied van gezondheidsvaardigheden.

Toolkit gezondheidsvaardigheden

Geletterdheid speelt een belangrijke rol binnen gezondheidsvaardigheden. Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven, zijn en voelen zich vaker minder gezond dan niet-laaggeletterden. Zij missen namelijk vaak de vaardigheden om goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg. (Van der Heide & Rademakers, 2015) De tweede verdieping ontwikkelde daarom een toolkit gezondheidsvaardigheden voor laaggeletterden.

Succes!

'Succes!' is een lees- en schrijfmethode voor volwassenen die beter willen leren lezen en schrijven. In de oefenboekjes staan situaties uit het dagelijks leven en de werkomgeving van volwassenen centraal. Onze taalvrijwilligers gebruiken de boekjes om laaggeletterden te begeleiden. Voor ze met dit materiaal aan de slag kunnen gaan, volgen zij eerst een cursus voor vrijwilligers die we organiseren in samenwerking met het Taalhuis en Stichting Lezen & Schrijven.

3.2. Activiteiten levensfase aanpak

We schreven al dat onze aanpak op laaggeletterdheid veel levensdomeinen zoals opvoeding, onderwijs, werk en gezondheid beslaat. In onze programma's rondom laaggeletterdheid dragen we bij aan het doorbreken van de cyclus van laaggeletterdheid die van ouder op kind wordt doorgegeven. De Ouder- kindochtend en Taalvisite zijn twee voorbeelden van activiteiten die hier op inspelen en die onderdeel vormen van een doorlopende lijn laaggeletterdheid.

Ouder- kindochtend

De ouder- kindochtend is een door de bibliotheek gefaciliteerde community die gericht is op lichte opvoedondersteuning en het vergroten van het doenvermogen van jonge ouders. Iedere woensdag komen ouders van Nederlandse en niet-Nederlandse afkomst bij elkaar om het Nederlands te oefenen, informatie uit te wisselen en boeken uit te zoeken met hun kinderen. Bibliotheek De tweede verdieping regelt taalvrijwilligers en stimuleert de community bij elkaar te komen door hen te faciliteren en van koffie en thee te voorzien. We organiseren eenmaal per maand de Ouder-kindochtend XXL. Tijdens deze ochtenden krijgen ouders allerlei praktische tips over taalontwikkeling, voorlezen en geschikte prentenboeken. De Ouder-kindochtend is een voorbeeld van onze relationele aanpak. We bouwen aan een relatie tussen ouders onderling en de bibliotheek en kunnen in een vroeg stadium laaggeletterdheid signaleren en kinderen en ouders doorverwijzen naar andere passende programma's.

Ook binnen dit programma werken we vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid. Zo bieden we maandelijkse verdiepende workshops aan waarvoor de ouders zelf onderwerpen aandragen. De inhoud van de bijeenkomsten ontstaat in co-creatie met de deelnemers en sluit aan op wat zij willen weten en leren. We stimuleren deelnemers vooral om elkaar te helpen. Hierdoor bouwen ouders een breder sociaal netwerk op waar zij terecht kunnen met opvoedingsvraagstukken en andere zaken waar zij in het dagelijks leven mee te maken hebben.

“Bij de Ouder-kindochtenden snijdt het mes aan twee kanten: we ondersteunen ouders bij lichte opvoedingsvraagstukken en stimuleren ondertussen de taalontwikkeling van ouders en hun kinderen. De timing is perfect: de kinderen zijn op een leeftijd dat ze gaan praten.” – Eva Maas, expert jeugd en jongeren

Taalvisite

Een taalarm gezin met kinderen op de basisschool krijgt 15 weken lang visite van een taalvrijwilliger. De vrijwilliger leest voor en onderneemt andere taalactiviteiten, zoals spelletjes doen, liedjes zingen en toneelstukjes opvoeren om de taalvaardigheid en het leesplezier te stimuleren. Niet alleen de kinderen, maar ook de ouders worden gestimuleerd om te lezen. Naarmate het traject vordert, is het de bedoeling dat de ouders het voorlezen overnemen. De tweede verdieping werkt samen met Nieuwegeinse basisscholen om taalarme gezinnen op te sporen en ontwikkelde een factsheet voorlezen.³ Per jaar maken er ongeveer 50 gezinnen gebruik van Taalvisite.

“Door Taalvisite geven we ouders ook een stuk bewustwording mee. Ouders realiseren zich hoe belangrijk voorlezen is voor de taalontwikkeling van hun kind.” – Annemiek Postma, Projectleider Taalvisite

3.3. Activiteiten laaggeletterdheid

Naast één-op-één begeleiding voor volwassen laaggeletterden en activiteiten om laaggeletterdheid te voorkomen bij kinderen, doet de bibliotheek meer om deze doelgroep te ondersteunen. Hieronder beschrijven we waar onze programmering en dienstenaanbod verder uit bestaat.

Faciliteren van onderwijsinstellingen

Wekelijks faciliteren we cursisten van onderwijsinstelling Prago en van de non-formele aanbieder Taal- en Cultuurgroep Nieuwegein op de bibliotheekvloer. We verzorgen rondleidingen aan andere cursisten van Prago en NLEducatie en zetten een kennisnetwerk op voor professionals uit het bedrijfsleven, zorg en welzijn. Er is les- en oefenmateriaal aanwezig waar deze formele en non-formele taalaanbieders mee werken. Daarnaast krijgt onze collectie voor de doelgroepen

³ <https://www.detweedeverdieping.nu/biebcommunities/opvoeden-en-opgroeien/factsheet-voorlezen/>

anderstaligen en laaggeletterden vorm door les- en oefenmaterialen in overleg met de formele en non-formele taalaanbieders aan te schaffen. Zo kunnen cursisten en vrijwilligers makkelijk in de bibliotheek aan de slag.

Scholing vrijwilligers NT1

Samen met Stichting Lezen & Schrijven en Taalhuis Lekstroom leiden we vrijwilligers op om NT1-laaggeletterden te begeleiden. 24 Taalvrijwilligers hebben inmiddels een cursus van vier dagdelen gevolgd (zie ook Scholing vrijwilligers NT2).

Taalvraagbaak

De Taalvraagbaak biedt taalondersteuning voor jongeren ter preventie van laaggeletterdheid. In de bibliotheek is wekelijks een bijeenkomst waar scholieren terecht kunnen met hun taalvragen. Op vertoon van hun biebpassje worden jongeren geholpen met vragen over begrijpend lezen, woordenschat, synoniemen en werkwoordspelling.

“Sommige jongeren komen omdat hun moeders al taalles volgen in de bibliotheek. Zij nemen dan weer vriendjes mee die ook taalvragen hebben en zo weten steeds meer jongeren de Taalvraagbaak te vinden.” – Lida Meegdes, docent Prago en Taalvraagbaak

3.4. Activiteiten laaggeletterdheid NT2

Een aantal van onze programma's richt zich specifiek op laaggeletterden met een NT2-achtergrond. Dit zijn anderstaligen die Nederlands als tweede taal leren. Voor anderstaligen bestaan twee soorten laaggeletterdheid: de andersgeletterden die wel scholing hebben gevolgd in het land van herkomst, maar daar een ander alfabet leerden. Zij zijn in de meeste gevallen tijdelijk laaggeletterd. Andere anderstaligen konden in het land van herkomst vaak niet de scholing krijgen die zij nodig hadden. Zij hebben geen onderwijservaring en moeten in Nederland ook leren léren. Dat vormt een uitdaging. Anderzijds betekent de plicht de Nederlandse taal te leren dat anderstalige laaggeletterden en anderstalig geletterden veel minder schaamte kennen rond hun laaggeletterdheid en deze doelgroep zich sneller zelf bij de bibliotheek meldt met een taalvraag. Indirecte werving is bij deze doelgroep minder nodig, maar een gericht aanbod op hun specifieke behoeften wel. Hieronder geven we een overzicht van de verschillende programma's die gericht zijn op het verminderen van laaggeletterdheid onder NT2-ers.

Taalbrigade NT2

In de bibliotheek oefent een vaste groep van ruim 30 vrijwilligers elke vrijdag van 9:30-11:45 uur het lezen en spreken van de Nederlandse taal. De bibliotheek biedt een veilig contactmoment op een vaste plek met vaste tijdstippen, een grote toegankelijke digitale en fysieke collectie, cursussen voor de taalvrijwilligers en gezelligheid. Tussen 10:45 en 11:00 uur drinken we gezamenlijk koffie. Deze ontspanning verbetert de leerprestaties en zorgen ervoor dat mensen zich onderdeel van de groep voelen.

Gezonde Taal

De Stichting Het Begint met Taal ontwikkelde het materiaal van het programma Gezonde Taal. Het is een praktische methode die De tweede verdieping inzet voor het verbeteren van taal- en gezondheidsvaardigheden van anderstaligen. Met behulp van e-learningmodules kunnen taalvrijwilligers en anderstaligen gesprekken oefenen over concrete gezondheidsthema's. We gebruiken de lesmaterialen onder andere bij Taalbrigade NT2.

Scholing vrijwilligers NT2

Samen met Stichting Lezen & Schrijven leiden we vrijwilligers op om NT1 en NT2-laaggeletterden te

begeleiden. 42 Taalvrijwilligers hebben inmiddels een cursus van vier dagdelen gevolgd. In samenwerking met Stichting Het Begint met Taal leiden we vrijwilligers op om NT2-laaggeletterden te begeleiden. 30 Taalvrijwilligers hebben toegang tot webinars, cursusmateriaal en advies.

Taaltafel

Elke zaterdag tussen 14:30 – 16:30 uur organiseren we de Taaltafel waarbij mensen hun spreek- en leesvaardigheid kunnen oefenen in een informele setting. De enige regel is: Nederlands praten!

Taalzoekers op de biebvloer

Een effectieve manier om taalvaardigheden te verbeteren is het meelopen op de arbeidsvloer. Anderstaligen kunnen een dagdeel per week meelopen in de klantenservice van de bibliotheek. De bezigheden zijn strak ingedeeld en gericht op taalverwerving en verbetering:

- 1 uur: meelopen met een vrijwilliger voor verbetering spreek- en luistervaardigheid, oefenen met alfabetisering
- 1 uur: oefenen op de computer: verbetering taal- en digitale vaardigheden
- 3 kwartier: lezen in leeszaal (en toezicht houden in leeszaal). Vragen kunnen gesteld worden aan bibliotheekmedewerker
- 1 kwartier: koffiedrinken met vrijwilliger klantenservice
- 1 uur: klusjes die taalbegrip bevorderen (kasten leegruimen, boeken ordenen)

3.5. Laaggeletterdheid en andere programma's

Uit onderzoek blijkt dat mensen de Nederlandse taal sneller leren als zij tegelijkertijd werkervaring opdoen. Daarnaast komen veel mensen bij de bibliotheek met vragen op IT-gebied. Bibliotheek De tweede verdieping combineert daarom programma's over werk en ICT met taalverwerving voor NT1 en NT2. Zo helpen we mensen met het vergroten van hun zelfredzaamheid en geven we hen de (taal)instrumenten in handen die hen helpen bij het vinden van betaald werk.

Digibrigade

In 2020 start de bibliotheek met de Digibrigade. Dit is een programma waarbij mensen eens per week terecht kunnen met hun vragen over media en techniek. Voor de Digibrigade werft de bibliotheek vooral vrijwilligers met een NT2-achtergrond en kennis van media en techniek. Zo kunnen deze vrijwilligers niet alleen anderen helpen, maar tegelijkertijd hun taalvaardigheid versterken. Daarnaast gebruikt de bibliotheek de Digibrigade voor het opsporen van laaggeletterden.

“De Digibrigade pakt zowel mediavaardigheid als laaggeletterdheid aan.” – Fenne Vermeer, senior mediacoach.

Taalbrigade@work

Op dinsdagochtend oefenen vrijwilligers met laaggeletterden en anderstaligen het schrijven van sollicitatiebrieven en het lezen van vaktaal, gebruikershandleidingen en werkinstructies. Daarnaast zoeken zij vacatures in de krant en op internet en oefenen ze met het voeren van sollicitatiegesprekken. We organiseren lezingen van mensen uit het bedrijfsleven die over hun werk vertellen, bezoeken aan bedrijven en themabijeenkomsten. Taalbrigade@work biedt plaats aan 20 laaggeletterden en anderstalige werkzoekenden met een taalbeheersing vanaf A2-niveau, op weg naar B1.

Waar mogelijk wijzen we ook ons netwerk op de voordelen van werken met anderstaligen. Zo zijn we een samenwerking aangegaan met het Repaircafé in het MEC. Daar mogen anderstaligen helpen met

reparaties en leren zij de vaktermen van professionals. Deze werkwijze komt voort uit onze visie op netwerkvorming en samenwerking binnen laaggeletterdheid.

Cultureel programma

Door middel van een uitgebalanceerd cultureel programma waarbij we lokale auteurs stimuleren en inspireren en onze boekencollectie promoten, vergroten we het leesplezier en de cultuurbeleving van Nieuwegeiners. Naast cultuurgenieters betrekken we ook een niet-traditiegetrouw cultuurminnend publiek als laaggeletterden en middelbare scholieren bij onze literaire activiteiten. Ook anderstaligen nodigen we graag uit tot participatie. Dit doen we door landelijk bekende auteurs te programmeren en literatuur een interactie met andere kunstvormen en vraagstukken uit de samenleving te laten aangaan.

3.6. Acties bewustwording vergroten

Zoals we in paragraaf 2.1. beschreven, vinden we het essentieel om bewustwording rondom laaggeletterdheid te vergroten in Nieuwegein. Door laaggeletterdheid bespreekbaar te maken hopen we de schaamte te doorbreken en mensen een duwtje in de rug te geven om hun lage taalvaardigheid aan te pakken, met steun van hun omgeving. Ook op dit vlak ondernemen we daarom volop actie.

Kennisnetwerk

We zetten een kennisnetwerk op waar professionals uit bedrijfsleven, zorg en welzijn in gesprek gaan met de Nieuwegeinse formele en non-formele taalaanbieders. Dit kennisnetwerk bestaat uit Samen voor Nieuwegein, Stichting Lezen & Schrijven, Kringloopcentrum De nieuwe hoop, WIL, Gemeente Nieuwegein, Movactor, Het Regionaal Taalhuis, Vitras, Markt Nieuwegein City, SVS-Inburgering, Lister, GGD en Prago. Elk kwartaal organiseren we een netwerkbijeenkomst met onze samenwerkingspartners en/of de doelgroep. Tijdens deze bijeenkomsten bespreken we laaggeletterdheid in combinatie met schulden, jongeren, opvoeding, digitale vaardigheden, gezondheid en andere samenhangende thema's.

Nieuwegeinse Markt

Twee keer per jaar geven we voorlichting over laaggeletterdheid op de Nieuwegeinse markt. Dit is een vindplaats voor vrijwilligers en laaggeletterden. Parallel aan deze voorlichting geven we rondleidingen door de bibliotheek. Geïnteresseerden kunnen direct ontdekken wat de bibliotheek voor hen kan betekenen.

Week van de alfabetisering

Tijdens de jaarlijkse Week van de alfabetisering in de eerste week van september, organiseren we een campagne die erop gericht is het contact met ons netwerk van professionals die met laaggeletterden te maken hebben te verdiepen. We werkten toe naar concrete afspraken over een aanpak die past binnen de bedrijfsvoering van de bedrijven, instellingen en organisaties.

Daarnaast willen we alle Nieuwegeiners attenderen op de problematiek waarmee laaggeletterden te kampen hebben en vrijwilligers laaggeletterdheid werven. Voor inwoners ontwikkelden we daarom voorlichtingsmateriaal en een bewustwordingsactie om zelf te ervaren welke problemen laaggeletterdheid in het dagelijks leven oplevert.

Ten slotte gebruiken we de Week van de alfabetisering om laaggeletterden te wijzen op de mogelijkheden die de bibliotheek hen biedt.

Jaarlijks terugkomende elementen van de Week van de alfabetisering zijn:

- Voorlichting tijdens Multicultifestival: hiermee breiden we ons netwerk uit, vergroten we

- bewustwording in de samenleving en werven we vrijwilligers en laaggeletterden.
- Taalbingo in samenwerking met Taalhuis: hiermee laten we inwoners zien wat wij doen op het gebied van taal.
 - Voorlichtingsbijeenkomst partners: we informeren onze partners over het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterden.
 - Factsheet: voor onze partners ontwikkelen we een factsheet en voorlichtingsmateriaal over laaggeletterdheid.

3. Conclusie

Bibliotheek De tweede verdieping ziet het als haar taak om laaggeletterdheid in Nieuwegein aan te pakken. We willen Nieuwegeiners zoveel mogelijk ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling binnen de verschillende levensfasen die zij doorlopen en gebruiken hiervoor onze expertise op het gebied van taalvaardigheid en leesplezier.

Dit document liet zien wat wij belangrijk vinden in het ondersteunen van laaggeletterden. Werken vanuit de wensen van de inwoners staat voor ons voorop. We ontwikkelen in samenspraak met hen passende programma's, activiteiten en diensten, zodat we er zeker van zijn dat laaggeletterden wat ze leren ook in de praktijk kunnen brengen en met plezier blijven terugkomen. Onze vrijwilligers zorgen voor een vertrouwensband met de laaggeletterden en we dragen bij aan een sociaal vangnet door te werken met duurzame communities en andere (zorg)professionals. Door middel van onze indirecte werving zetten steeds meer laaggeletterden hun voet over de drempel van de bibliotheek. Met deze integrale aanpak en focus op zelfredzaamheid en positieve gezondheid binnen laaggeletterdheid, sluiten we aan bij de gemeentelijke doelstellingen van het sociaal domein van de gemeente Nieuwegein. Wij zijn er voor alle Nieuwegeiners, ongeacht achtergrond, levensfase of taalvraag.

Voor meer informatie over laaggeletterdheid kunt u terecht bij Gina van den Berg, programmamaker non-formele educatie en culturele programmering bij De tweede verdieping: g.vandenberg@detweedeverdieping.nu.

4. Bijlagen

Bijlage 1: Factsheet laaggeletterdheid

Nieuwegeinse laaggeletterden in beeld: *herkennen, gesprek aangaan, doorverwijzen*

10.000 Nieuwegeiners hebben moeite om dit te lezen

Deze Nieuwegeiners zijn niet per se analfabeten. Ze hebben wel moeite om informatie te gebruiken om te functioneren in de maatschappij, op het werk of om zichzelf te ontwikkelen. Laaggeletterden begrijpen de informatie in een bijsluiters bijvoorbeeld minder goed en ze volgen veel minder snel een cursus voor hun baan.

HOE HERKEN JE LAAGGELETTERDEN?

Laaggeletterden hebben doorgaans een overlevingsstrategie ontwikkeld die gebaseerd is op vermijden, compenseren en ontkennen. Ze zeggen bijvoorbeeld:

ANDERE HERKENNINGSPUNTEN

HOE BENADER JE LAAGGELETTERDEN?

LAAG- GELETTERDHEID

Wat betekent laaggeletterdheid in de praktijk?

- Laaggeletterden melden zich minder vaak aan voor scholing en training waardoor ze niet meegaan in de organisatieontwikkeling
- Laaggeletterden hebben moeite met veiligheidsinstructies waardoor ze meer risico lopen
- Laaggeletterden ervaren meer stress waardoor ze vaker ziek zijn
- Laaggeletterden hebben minder gezondheidsvaardigheden waardoor ze o.a. minder therapietrouw zijn
- Laaggeletterden hebben een intensievere vorm van informatieoverdracht nodig waardoor ze de werkdruk in de gezondheidspraktijk kunnen vergroten

Algemene informatie over laaggeletterdheid:

Stichting Lezen & Schrijven

0800 - 0234444

www.lezenenschrijven.nl

Het aanbod voor NT1- en NT2-laaggeletterden is te vinden op de bijgevoegde Taalkaart Nieuwegein.

LAAGGELETTERDEN DOORVERWIJZEN IN NIEUWEGEIN

Meer info, hulp en ondersteuning:

Bibliotheek De tweede verdieping

individuele begeleiding laaggeletterden, advies

en informatie voor professionals

030 - 60 45 834

www.detweede verdieping.nu

Partners:

Beter Nederlands leren lezen en schrijven (taalcurssussen):

PRAGO

06 - 45 01 05 04 (coördinator Lida Westland)

www.prago.nl

NL educatie

030 - 303 1234

www.nleducatie.com

MOvactor

hulp voor laaggeletterden bij o.a. belastingaangifte

en invullen formulieren

030 - 60 33 748

www.movactor.nl

MEER WETEN?

De gratis e-learning 'Aanpak van laaggeletterdheid' (45 minuten) gaat over het herkennen en motiveren van laaggeletterden: taalvoorhetleven.nl/aanpakvanlaaggeletterdheid

de
tweede
verdieping

meer dan een bibliotheek

www.detweede verdieping.nu

Bijlage 2: Taalkaart

Taalkaart 2018 voor laaggeletterden

In de bibliotheek:

- **Taalbrigade**
Onder begeleiding oefenen met lezen en schrijven
Elke vrijdag van 9.30 – 11.45 uur
- **Taalbrigade@work**
Leren van taalvaardigheden voor het (vinden van) werk
Elke dinsdag van 9.30 – 11.45 uur

MEER INFO?

Bibliotheek De tweede verdieping
Stadsplein 1c, Nieuwegein
g.vandenberg@detweede verdieping.nu
030-6045834
www.detweede verdieping.nu

Ook in Nieuwegein:

NLeducatie Nieuwegein *Taallessen*

Brinkwal 3
3432 GA Nieuwegein
030-3031234
info@nleducatie.com
www.nleducatie.com

PRAGO Nieuwegein *Praktisch gericht onderwijs (baseseducatie)*

Gebouw NLeducatie/Taal+
Brinkwal 3
3432 GA Nieuwegein
06 47 95 46 07
info@prago.nl
<https://sites.google.com/prago.nl/home/welkom>

Dit is een selectie.
Kijk op www.detweede verdieping.nu/taalkaart voor het volledige aanbod.

Disclaimer:
Bibliotheek De tweede verdieping is niet verantwoordelijk voor de kwaliteit van het programma-aanbod van de aanbieders op de Taalkaart.